

УДК 378.147-057.875(477.25).096:615

Г 55

Ольга ГЛУШАЧЕНКО

**ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ДИСТАНЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НАЦІОНАЛЬНОГО
МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ**

У статті розглянуто сучасний стан підготовки майбутніх провізорів. Зроблено аналіз переваг та недоліків дистанційного навчання. Визначено актуальність, необхідність та доцільність застосування технологій дистанційного навчання на фармацевтичному факультеті на заочній формі. Розглянуто модель «змішаного навчання»

Ключові слова: фахова підготовка провізорів, заочна форма навчання, дистанційні методи навчання, «змішане навчання».

Постановка проблеми. Сучасні тенденції у розвитку суспільства, особливостями яких є суттєве збільшення інформаційних потоків в освіті вимагають змін в організації навчального процесу та формулюють нові пріоритети в підготовці спеціалістів вищої школи. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, формуванню певної нормативної й мотиваційно-ціннісної структури особистості студента, провідним компонентом якого буде потреба в постійному самовдосконаленні, а також дистанційним методам навчання і дистанційним освітнім програмам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дистанційна освіта стала справжньою новацією ХХІ століття. Дистанційне навчання [1] це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями

відповідно до державних стандартів освіти та забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно.

Дистанційне навчання – це логічне продовження досвіду заочного навчання, але вже на якісно іншому, більш високому рівні. Та практика показала: єдине, що поєднує традиційне заочне навчання й класичну форму дистанційного навчання на основі Інтернет-технологій, – відсутність очного спілкування між викладачами й студентами.

Дистанційне навчання має цілу низку переваг:

- можливість займатися у будь-якому місці, де є комп'ютер;
- можливість виконувати завдання у зручний для студента час;
- віртуальний асинхронний курс лекцій уможливорює скоротити або розтягти час навчання на свій розсуд;
- можливість самостійно обирати предмети для вивчення і працювати в своєму темпі, у найбільш зручний час;
- можливість вибору місця навчання незалежно від поточного місця проживання (включаючи навчання за кордоном);
- відносно невисокі витрати на навчання.

Але існують і негативні сторони дистанційного навчання:

- відсутність очного спілкування вчителя й учня, а значить, немає індивідуального підходу в навчанні й вихованні;
- необхідність самостійного опанування, навіть найскладніших для розуміння, тем;
- студенти не завжди свідомі і самостійні, як необхідно при дистанційному навчанні;
- для постійного доступу до джерел інформації потрібна гарна технічна оснащеність;
- нестача практичних занять
- відсутність постійного контролю.
- і головне – неможливість використання дистанційного навчання при вивченні дисциплін, які потребують обов'язкового засвоєння практичних навичок.

Як свідчать практика й низка досліджень, тенденція навчання чітко розвивається у напрямі заочно-дистанційного або змішаного навчання. Змішане навчання [3 – 6] є відносно новим підходом у світі вищої освіти з нашої країни. Цей формат забезпечує гнучкість у порівнянні з традиційним навчанням, а також надає можливість освітнім закладам пропонувати навчання у різних умовах доставки навчального матеріалу. Під змішаним навчанням (blended learning) прийнято розуміти об'єднання

засобів денної форми навчання – роботи в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу – з такими методами, що передбачають, наприклад, обговорення навчального матеріалу за допомогою електронної пошти й інтернет-конференцій. Тобто, змішана форма навчання органічно поєднує у собі як денні, так і дистанційні форми навчання.

Аналіз та узагальнення сучасної літератури, яка присвячена дистанційним формам навчання засвідчує, що для підготовки спеціалістів різних напрямів відсутня уніфікована модель змішаного навчання.

Метою статті є обґрунтування необхідності та доцільності застосування технологій дистанційного навчання, та розробці моделі змішаного навчання на фармацевтичному факультеті із заочною формою навчання

Аналіз можливості впровадження дистанційного навчання та проведене серед студентів фармацевтичного факультету (заочної форми навчання) Національного медичного університету імені О.О. Богомольця анкетування з питань доцільності використання технологій дистанційного навчання і аналіз контингенту дало змогу визначити такі категорії студентів, що зацікавлені в дистанційних формах навчання:

- 1) особи, які бажають отримати другу вищу освіту;
- 2) особи, які навчаються очно в іншому ВНЗ та бажають отримати паралельно додатково фармацевтичну освіту;
- 3) особи, які за сімейними обставинами (декретна відпустка тощо) не можуть відвідувати аудиторні заняття;
- 4) особи, які за умовами праці перебувають тривалий час за межами України;
- 5) громадяни України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном;
- 6) особи з особливими потребами.

Кількість студентів які бажають отримати другу вищу освіту або навчаються очно в іншому ВНЗ в контингенті факультету складає 13 і 18 % відповідно. Всі названі категорії студентів стикаються при навчанні з однаковими проблемами: неможливість прибути вчасно на екзаменаційно-залікову сесію, що триває 2 – 3 тижні внаслідок хвороби, відрядження, навчання в іншому ВНЗ тощо. 80 % студентів, що брали участь в анкетуванні, вважають, що в найближчі роки дистанційні форми навчання стануть загальнодоступними.

Очевидно, що, впроваджуючи в навчальний процес сучасні методи навчання, можна значно підвищити його якість, зробити більш гнучким, стимулювати студентів до самостійної роботи.

Одним з важливих аспектів навчання є мотивація. Її поділяють на зовнішню й внутрішню. І тоді, в окремих випадках, комунікативний бар'єр виступає захистом від психологічного впливу іншої людини, що

виникає в процесі обміну інформацією між учасниками спілкування. Отже, необхідно враховувати те, що будь-яка інформація, яка надходить до реципієнта, впливає на його поведження, мислення, установку. А позаяк самостійна робота в системі дистанційних технологій є основним елементом навчальної діяльності [2], то необхідно акцентувати увагу на розвиток здібностей студента самостійно працювати з інформацією.

При порівнянні результатів успішності студентів з'ясувалося (табл. 1), що якісна успішність студентів, які мають кваліфікацію «бакалавр» фармації та вищу освіту, суттєво відрізняється від інших категорій студентів, тобто мають високу мотивацію. Так, якісна успішність студентів, які вже мають вищу освіту, становить на першому курсі 42,3 %, а на другому курсі – 53,1 % наблизилась до рівня якісної успішності студентів денної форми навчання.

Таблиця 1

Якісна успішність (у %) студентів в залежності від наявного освітньо-кваліфікаційного рівня

	Базовий освітньо-кваліфікаційний рівень				
	Середні загально-освітні або професійні навчально-виховні заклади	Молодші спеціалісти напрямку «фармація»	Бакалаври напрямку «фармація»	Вищі навчальні заклади III – IV рівнів акредитації (друга вища освіта)	Середні загально-освітні або професійні навчально-виховні заклади (денна форма навчання)
1 курс	25,7	20,8	31,2	42,3	45,5
2 курс	27,9	15,7	44,7	53,1	55,5

Визначальними мотивами самостійної діяльності можуть виступати навчально-пізнавальні й професійні мотиви, а стимулами можуть бути інтереси, відповідальність, страх відрухування тощо. Різні за змістом мотиви по-різному впливають на якість навчальної діяльності. Інший показник мотивації до електронного навчання – зручність, яку воно пропонує (наприклад, можливість пройти курс навчання практично в будь-який момент і практично в будь-якому місці). Це значно легше, ніж намагатися включити процес навчання у щільний графік зайнятості.

Дистанційне навчання здійснюється тільки за допомогою Інтернет: одержання навчальних матеріалів і завдань, всі інші питання, пов'язані з

комунікацією, проходять тільки заочно. Проміжна й підсумкова атестація здійснюється також за допомогою пересилання і перевірки матеріалів.

Змішане навчання складається із трьох етапів: дистанційне вивчення теоретичного матеріалу, освоєння практичних аспектів у формі денних занять, остання фаза – здача іспиту або виконання випускної роботи. Змішана модель навчання – це модель використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів у стаціонарному навчанні із застосуванням елементів асинхронного й синхронного ДН. Практикується як елемент стаціонарного навчання при проведенні лабораторно-практичних занять. Тобто змішане навчання успадковує переваги дистанційного навчання й виключає його недоліки.

Цілі навчання при змішаній формі залишаються попередніми, змінюються засоби й методи їх досягнення. Система контролю знань одержує нові можливості: використання контролюючих систем у поєднанні із традиційними методами.

Змішане навчання використовує найрізноманітніші методи – традиційні, так і інтерактивні: лекційні лабораторні, комп'ютерні презентації, комп'ютерне навчання й навчання через Інтернет. Ці методи використовуються як окремо, так і в поєднанні один з одним. І звичайно, змішане навчання можна використовувати при підготовці будь-яких фахівців без винятку.

Змішане навчання допускає збереження загальних принципів побудови традиційного навчального процесу.

Модель організації педагогічного процесу, яка розробляється в університеті на основі змішаного навчання, передбачає здійснення навчання в очній формі під час навчально-залікових та екзаменаційних сесій та із застосуванням дистанційної форми в міжсесійний період. Тривалість навчально-залікових та екзаменаційних сесій, зараз варіює у межах від 15 до 20 днів, буде значно менша.

Під час навчально-залікових та екзаменаційних сесій передбачається:

- проведення лекційних, практичних і семінарських занять з дисциплін, що вивчаються заочно-дистанційно в міжсесійний період;
- проведення консультацій та очного підсумкового контролю успішності засвоєння програм навчальних дисциплін, що вивчалися;
- проведення заліків та іспитів;
- проведення консультативних заходів стосовно загальних питань організації заочно-дистанційного навчання по дисциплінах згідно з планом-графіком навчального процесу зі спеціальності «Фармація».

У міжсесійний період студенти навчаються без відриву від основної роботи за заочно-дистанційною формою із широким залученням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, спеціалізованих комплексів програмно-апаратних засобів та відповідних педагогічних техно-

логій зокрема, з використанням ресурсів Освітнього порталу НМУ імені О.О. Богомольця, до якого забезпечено доступ через мережу Інтернет.

Під час міжсесійного періоду передбачається:

- вивчення теоретичного матеріалу за допомогою пасивних, активних та інтерактивних навчально-методичних комплексів з дисциплін, медійного навчального контенту та інших ресурсів Освітнього порталу НМУ імені О.О. Богомольця;

- складання контрольних тестів та тестів для самоконтролю (через систему дистанційного навчання Освітнього порталу НМУ імені О.О. Богомольця) з метою визначення рівня засвоєння теорії;

- визначення поточної успішності студентів та їх підготовка до підсумкового модульного контролю (у разі запровадження модульної системи в заочній формі навчання).

- виконання контрольних робіт та практичних завдань;

- участь у вебінарах (інтернет-семінарах) з дисциплін (через систему дистанційного навчання Освітнього порталу НМУ імені О.О. Богомольця).

Таким чином, при змішаному підході навчальний процес складається з двох етапів і полягає в тому, що певну частину навчальних дисциплін або дисципліни студенти освоюють у традиційних формах навчання, а іншу частину дисциплін або дисципліни – за технологіями дистанційного навчання. Співвідношення частин визначається готовністю освітньої установи в цілому до подібної побудови навчального процесу, а також технічними можливостями студентів. Такий підхід має назву (flexible learning), або «гнучке навчання».

Висновки. Впровадження нових технологій навчання та сучасних методик організації навчального процесу в заочно-дистанційній формі уможливить провести оновлення змісту, форм та методів навчання відповідно до сучасних потреб суспільства в інноваційному розвитку; індивідуалізувати процес навчання з урахуванням потреб студента, а також оптимізувати процес навчання на фармацевтичному факультеті (заочна форма навчання).

Література

1. Наказ міністерства освіти і науки України № 466 від 25.04.2013 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

2. Ніженковська І.В., Глушаченко О.О., Головченко О.І. Особливості самостійної роботи майбутніх провізорів с дисципліни «Органічна хімія» в умовах болонської системи / І.В. Ніженковська, О.О. Глушаченко, О.І. Головченко // Медична освіта. – 2011. – № 4. – С. 53 – 57.

3. Рафальська О.О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти / О.О. Рафальська // Науковий журнал «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво». – Луцьк, 2013. – Випуск № 11. – С. 128 – 133.

4. Капустин Ю.И. Педагогические и организационные условия эффективного сочетания очного обучения и применения технологий дистанционного образования: автореф. дис. на соискание науч. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.02 – «Содержание и методика преподавания» / Ю.И. Капустин. – М., 2007. – 45 с.

5. Arbaugh, J.B. A review of research on online and blended learning in the management disciplines : 1994 – 2009 / J.B. Arbaugh, A. Desai, B. Rau, B.S. Sridhar // Organization Management Journal. – 2010. – № 7. – P. 39 – 55

6. Moore, M.G. Theory of Transactional Distance / M.G. Moore // Theoretical Principles of Distance Education, edited by Desmond Keegan. – New York : Routledge, 2000. – P. 22 – 39.

Глушаченко Ольга. Перспективы использования дистанционных методов обучения для студентов заочной формы обучения фармацевтического факультета Национального медицинского университета имени А.А. Богомольца. В статье рассмотрено современное состояние подготовки будущих провизоров. Проведен анализ достоинств та недостатков дистанционного обучения. Определена актуальность, необходимость и целесообразность использования дистанционных технологий в заочной форме обучения на фармацевтическом факультете. Рассмотрена модель «смешанного обучения»

Ключевые слова: подготовка провизоров, заочная форма обучения, дистанционные методы обучения, «смешанное обучение».

Hlushachenko Olha. Prospects of Introduction of the Long-distance Methods of Teaching for Students of a Correspondence Course of the Faculty of Pharmacy of O. Bogomolets National Medical University. The modern state of training of future pharmacists is considered in the article. The analysis of advantages and disadvantages of long-distance learning is carried out. The actuality, necessity and expediency of the use of technologies of long-distance learning on the Faculty of Pharmacy of the correspondence course are determined. The model of the «mixed learning» is examined.

Keywords: training of pharmacists, correspondence course, long-distance methods of teaching, «mixed learning».

Одержано 28.05.2015.